

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології
Кафедра лісівництва, лісових культур та таксації лісу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

СТАНЧИК ВІТАЛІЙ БОРИСОВИЧ

УДК 630*5

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ПРОЄКТ ОРГАНІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ ДП «ПІВДЕННИЙ
АГРОЛІСГОСП» СЛП «КИЇВОБЛАГРОЛІС»**

Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність 205 «Лісове господарство»
Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних наукових досліджень.
Використання ідей, текстів та результатів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ В. Б. Станчик

Керівник роботи
Вишневський А.В.
кандидат с.-г. наук, доцент

Житомир - 2021

Висновок кафедри лісівництва, лісових культур та таксації лісу за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри лісівництва, лісових культур та таксації лісу №7 від 29 листопада 2021 р.

Завідувач кафедри лісівництва, лісових культур та таксації лісу

к.с.-г.н., доцент _____ Сірук Юрій Вікторович

« ____ » _____ 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Станчик Віталій Борисович захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

Сума балів за 100 бальною шкалою _____

За шкалою ECTS _____

За національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ Білецька Наталія Миколаївна

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Станчик В.Б. Проект організації і розвитку ДП «Південний агролісгоспу» СЛП «Київоблагроліс». Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття магістра за спеціальністю 205 «Лісове господарство». Поліський національний університет. Факультет лісового господарства та екології. Житомир. 2021 р.

В роботі подається опис природно-кліматичних, екологічних та економічних умов ведення лісового господарства в ДП «Південний агролісгосп» СЛП «Київоблагроліс». В роботі приводяться аналіз лісогосподарської діяльності підприємства, характеристика лісового фонду та аналізуються запроектовані лісогосподарські заходи.

Ключові слова: ДП «Південний агролісгосп», лісовпорядні роботи, лісовий фонд, ревізійний період, лісовий фонд.

SUMMARY

Stanchik V.B. Project of organization and development of SE "Southern Agroforestry" SLP "Kyivoblagrolis". Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 205 "Forestry". Polissya National University. Faculty of Forestry and Ecology. Zhytomyr. 2021.

The paper presents a description of natural and climatic, ecological and economic conditions of forestry in SE "Southern Agroforestry" SLP "Kyivoblagrolis". The paper presents an analysis of the forestry activities of the enterprise, the characteristics of the forest fund and analyzes the projected forestry measures.

Key words: Southern Agroforestry, forest management works, forest fund, audit period, forest fund.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. Огляд літературних джерел.....	7
РОЗДІЛ 2. Характеристика підприємства та методика досліджень	12
2.1. Коротка характеристика умов підприємства	12
2.2. Методика досліджень	14
РОЗДІЛ 3. Експериментальна частина.....	16
3.1. Економічні умови підприємства та заготівля деревини	16
3.2. Лісовідновлення та відтворення лісів	17
3.3. Заходи з лісозахисту	21
3.4. Насінництво та розсадники.....	22
3.5. Охорона лісу.....	23
3.6. Лісозахист.....	25
3.7. Еколого-економічне обґрунтування лісокористування та інших заходів.....	26
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	30
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Актуальність теми дослідження

В 2021 році запущена реформа лісогосподарської галузі України, яка покликана реорганізувати та укрупнити лісогосподарські підприємства в межах адміністративних областей. І хоча ця реформа стосується в першу чергу, лісогосподарських підприємств, що підпорядковані Державному агентству лісових ресурсів України, але може бути корисною і для агролісгоспів. Сьогодні також, Державним лісовим агентством України розробляється Державна цільова програма розвитку лісового господарства на період 2021-2030 рр. Тому в кваліфікаційній роботі ми описуємо проект організації і розвитку ДП «Південний агролісгосп» СЛП «Київоблагроліс» з метою його актуалізації.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є розробка проекту організації і розвитку лісового господарства для природно-кліматичних умов ДП «Південний агролісгосп».

Об'єктом досліджень є ДП «Південний агролісгосп» СЛП «Київоблагроліс».

Предметом дослідження є процес лісовпорядкування території ДП «Південний агролісгосп».

Основним методом досліджень

При аналізі таксаційних показників застосовано порівняльні, аналітичні методи досліджень та індуктивний метод дослідження.

Перелік публікацій автора за темою досліджень:

1.Башинський Д.В., Станчик В.Б., Терещук А.С. Проект рубок догляду в Закусилівському лісництві ДП «Народицьке СЛГ». Збірник матеріалів XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Екологія. Наука. Практика-2021». м. Житомир, Поліський національний університет, 21 травня 2021 р. С.96

2.Станчик В.Б., Терещук А.С. Характеристика природно-кліматичних умов Південного агролісгоспу СЛП «Київоблагроліс». Мат. Всеукр. науково-

практичної конференції «Водні і наземні екосистеми та їх біорізноманіття - 2021» м. Житомир, Поліський університет, 3-5 червня 2021 р. С.186

3.Станчик В.Б. Лісовідновлення в умовах Південного агролісгоспу СЛП «Київоблагроліс». Ліс, наука, молодь: мат. Всеукр. науково-практ. конференції студентів, магістрів, аспірантів та молодих вчених (24 листопада 2021 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2021. с.216

Практичне значення отриманих результатів

Висновки й рекомендації кваліфікаційної роботи можна буде взяти до уваги при проведенні наступного базового лісовпорядкування в ДП «Південний агролісгосп» та складання проєкту його організації і розвитку.

Структура та обсяг роботи

Кваліфікаційна робота магістра має обсяг 35 сторінках друкованого тексту. Робота містить 10 таблиць та 3 додатки. Список використаних джерел нараховує 40 найменувань.

В першому розділі за даними літературних джерел сформовано основні теоретичні засади проведення лісовпорядкування. Другий розділ роботи містить характеристику природно-кліматичних умов лісового підприємства. Описана методика проведення досліджень. Третій розділ роботи – експериментальна частина, присвячена основним розділам проєкту організації і розвитку лісового господарства в умовах ДП «Південний агролісгосп» СЛП «Київоблагроліс».

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Розв'язання проблем, які постали перед лісовим господарством України, полягає в його удосконаленні, з використанням позитивного вітчизняного і міжнародного досвіду, поєднанні заходів державної підтримки та впровадження ринкових механізмів, збереження лісів переважно у державній власності [2,3,11].

Цілеспрямоване вирощування лісових насаджень передбачає періодичне вирубування частини дерев, які визначені такими, що втратили якість, стійкість, заважають росту кращих екземплярів. Все це підвищує якість деревостану, а залишення на корені кращих за ростом і розвитком дерев у майбутньому підвищить його продуктивність. У різних лісорослинних зонах рубками догляду формуються різні за характером мішані деревостани: чисті й мішані за складом, прості та багатоярусні за формою [3, 40].

Технологія проведення рубок з метою догляду за лісом відпрацьована на практиці залежно від наявних машин і механізмів. Необхідно завжди на перше місце ставити не питання зручності, а питання, щоби не порушити лісове середовище. Потрібно завжди пам'ятати, що рубки з метою догляду за лісом мають виховний характер, вирубуючи частину дерев в лісі, ми не лише упереджуємо природне зріджування деревостану, а й змінюємо освітленість, потік теплової енергії, режим зволоження ґрунту тощо. [11, 15, 22].

Рубки з метою догляду за лісом є основним лісогосподарським заходом у зоні інтенсивного ведення лісового господарства. Ці рубки дозволяють використати деревину, яка з часом може втратити технічні якості і піти у відпад. Таким чином ці рубки забезпечують повніше і раціональніше використання загальної продуктивності деревостану [23, 24, 25].

Важливою складовою комплексу робіт у догляді за молодняками є відведення лісосік і поєднаний з ним облік неліквідної деревини. В процесі роботи контролюючих органів стосовно правильності виконання цих робіт

часто виникають конфліктні ситуації, які не можна оптимально вирішити при наявній нормативній базі [5,40].

Українські ліси є важливою складовою багатств, оскільки є джерелом цінної деревини, технічної сировини, харчових і кормових ресурсів. Досить зросло екологічне значення лісу, так як він сприяє поліпшенню водного режиму території, призупиненню ерозійних процесів та стабілізації навколишнього природного середовища. Багатостороннє значення лісів і тривалість їх вирощування надають справі раціонального використання, збереження і примноження лісових ресурсів характер загальнодержавного значення [1,4,10].

Лісовпорядкування має важливе значення у вирішенні цього завдання, так як дозволяє об'єктивно оцінити стан лісового фонду, його сировинні ресурси, скласти обґрунтовані плани лісогосподарських заходів з урахуванням проблеми збереження лісових екосистем лісогосподарського виробництва на основі досягнень науки і техніки. Усі завдання, які має виконувати лісовпорядкування знайшли відображення у Лісовому Кодексі України. Тут відображені порядок і вимоги проведення спеціалізованих обстежень, лісових досліджень і інвентаризації лісів. Відповідно до статті 45 Лісового Кодексу України раціонального використання, підвищення продуктивності лісів [34,35].

Лісовпорядкування виконується державною лісовпорядною службою за кошти держбюджету в лісах державної власності, крім наданих в оренду. Лісовпорядкування детально вивчає зв'язки лісового господарства з лісовою, деревообробною, целюлозно-паперовою промисловістю, сільським господарством та іншими галузями. Лісовпорядкування відрізняється максимальною конкретністю, так як внаслідок виконання ним комплексу організаційних, таксаційних і проектних робіт, користувач (лісгосп) отримує на певний період (ревізійний – 10 років) так званий проект організації і розвитку лісового господарства [6, 8, 20].

Головним завданням лісовпорядкування є вивчення економічних умов у об'єкті, що впорядковується, його взаємозв'язок з іншими галузями, вивчення потреб промисловості і сільського господарства у продукції лісу і рівня їх задоволення. Крім того, під час лісовпорядкування аналізується економіка самого підприємства, рівень його забезпечення технічними засобами. Іншим важливим завданням лісовпорядкування є лісогосподарське обстеження, яке має за мету дослідження фізико-географічних умов місцезростання та їх вплив на склад і розвиток лісових насаджень. В процесі лісовпорядних робіт встановлюються тип лісорослинних умов і типи лісу, вивчаються особливості росту лісових насаджень та лісовідновлення, проводяться санітарні обстеження лісів [11, 14].

Для збереження на тривалий термін основи для обліку лісового фонду, проектування та виконання господарських заходів, лісовий фонд під час лісовпорядкування ділять на квартали і таксаційні виділи. Використовуючи матеріали аерофотозйомки, проводять інвентаризацію лісового фонду, в результаті чого господарства отримують планово картографічні і таксаційні матеріали: планшети, таксаційні описи, карти [13].

Повністю всі види обстежень і впорядкувань виконуються за лісовпорядною інструкцією затвердженою Державним агентством лісових ресурсів України. Лісовпорядкування проектує для підприємства всю систему лісогосподарських заходів, починаючи із заготівлі посівного та садивного матеріалу і закінчуючи рубками головного користування. В цілому лісовпорядкування повинно: дати обґрунтовані технічні розрахунки для планування лісового господарства і лісової промисловості та складання галузевих планів; організувати безперервне відтворення лісу; сприяти технічній реконструкції лісового господарства та лісоексплуатації; підвищувати рівень розвитку лісового господарства на основі раціонального використання лісового фонду; сприяти аналізу та контролю господарської діяльності лісового господарства з метою його поліпшення [11, 37].

Найважливішими завданнями лісовпорядкування є: одержання повної інформації про лісові ресурси, стан лісів і їх динаміку; створення і систематичне оновлення інформаційної бази даних по лісовому фонду і здійснення внутрішньогосподарської організації лісового фонду України; складання документів з інвентаризації і обліку лісів і раціонального користування різними лісовими ресурсами, заходи, щодо відтворення, охорони і захисту лісів та інші види лісогосподарської діяльності; контроль за реалізацією проектів організації та розвитку лісового господарства та якістю виконання лісогосподарських заходів [17, 18, 20].

Основним об'єктом лісовпорядкування є лісовий фонд України, в постійному користуванні якого є земельні ділянки, якими користуються лісогосподарські підприємства для господарювання. Повний цикл лісовпорядних робіт в об'єкті проводиться протягом двох років і складається з підготовчого, польового та камерального періодів. В результаті останнього періоду замовник отримує всі необхідні документи для ведення господарства на ревізійний період [19,31].

Відомий український вчений-лісівник Генсірук С.А. дослідив, що у лісовому фонді Полісся хвойні насадження з переважанням сосни складають 64,5 %, при цьому загальна площа лісового фонду Полісся становить 3455 тис га. В лісах Полісся зосереджена третина загальних запасів деревини в Україні [10, 16].

Рубка з метою догляду за лісом (доглядове рубання) – це видалення з насаджень небажаних дерев і чагарників [26,27]. Отже, у широкому плані рубки з метою догляду за лісом повинні:

- регулювати породний або якісний склад лісових насаджень;
- попереджувати природне зріджування деревостану і покращувати санітарний стан насаджень;
- підвищувати якість деревини при головній рубці;
- прискорювати зростання дерев і скорочувати термін вирощування деревини до технічної стиглості для певних цілей;

- збільшувати користування деревиною з одиниці площі лісу;
- підвищувати стійкість насаджень до несприятливих кліматичних факторів.

Отже, складання нового проєкту організації та розвитку лісового господарства в умовах ДП «Південний агролісгосп» СЛП «Київоблагроліс» має важливе значення для економіки регіону та сприятиме розвитку інших супутніх галузей.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА УМОВ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Коротка характеристика умов підприємства

Південний агролісгосп Спеціалізованого лісгосподарського підприємства «Київоблагроліс» розташований в південно-західній частині Київської області на території Богуславського, Васильківського, Києво-Святошинського, Макарівського, Таращанського і Тетіївського адміністративних районів. До складу лісгоспу входить п'ять агролісництв: Богуславське, Ісайківське, Тетіївське, Таращанське, Хотівське. Загальна площа лісів підприємства становить 12149,3 га. Південний агролісгосп в структурі СЛП «Київоблагроліс» був організований в 2019 році на основі наказу за № 15/1 від 08.04.2019 року. Контора лісгоспу знаходиться за адресою: вул. Івана Франка, 70, м. Богуслав, Київської області.

Згідно лісо рослинного районування [30,32] територія лісгоспу відноситься до Дністровсько-Дніпровського лісостепового округу – Богуславський, Васильківський, Таращанський і Тетіївський райони та Києво-Чернігівського поліського (східне Полісся) – Києво-Святошинський і Макарівський райони. Клімат району розташування лісгоспу помірно-континентальний з м'якою зимою та теплим літом. Також відмічаються засухи, суховійні південно-східні вітри весною, пізні весняні заморозки, а також безсніжні зимові періоди при морозах [9]. Територія лісгоспу за характером рельєфу є горбиста рівнина із загальним нахилом до річкових долин, що пов'язані, в основному, з р. Дніпро. Характеризується великою різноманітністю форм – від рівних ділянок з досить невеликими за площею вододільними плато в північній частині, до площ з великою розчленованістю і наявністю різноманітних форм ерозійних процесів на півдні [30,32].

Основні типи і види ґрунтів: в північній частині лісгоспу більш-частіше зустрічаються дерново-слабопідзолисті супіскові і суглинисті ґрунти, а в південній – опідзолені чорноземи, сірі лісові легко- і середньо підзолисті. В пониженнях, як правило, перегнійно-глеєві ґрунти [32]. Ерозійні процеси –

вітрова ерозія практично не виражена, а водна виражена в незначній та рідко помірній мірі. Територія лісгоспу розташована в басейнах рік Здвиж, Ірпінь, Стугна, Рось, Роська, Гнилий Тікич, Гороховатка. Лісових ділянок з надмірним зволоженням є 7% від площі, вкритих лісовою рослинністю, а болота займають площу 88,6 га [30, 32].

2.2. Методика досліджень

Метою цієї роботи є складання проекту організації і розвитку для умов ДП «Південний агролісгосп». Вивчаємо проектування лісгосподарських заходів, вибір обсягу і методик досліджень; підсумки результатів досліджень, підготовка висновків та рекомендацій виробництву. Написання кваліфікаційної роботи проводилось згідно методичних вказівок [29].

Таксація лісового фонду проводилася в поєднанні окомірної таксації з вибірковою і переліковою таксацією. Особливо захисні лісові ділянки виділяють у відповідності до «Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.07.2007 р. № 733. [37].

Згідно «Правил рубок головного користування» затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 559 проектують та проводять рубки головного користування (РГК). [28].

«Правила поліпшення якісного складу лісів», затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 р. №724 та «Санітарні правилами в лісах України», затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. №555. Дозволяють проектувати рубки формування і оздоровлення лісів [27].

«Правила відновлення лісів і лісорозведення», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 1.03.2007 р. № 303. Дозволяють проектувати заходи по відновленню та розведенню лісів [26].

Класи бонітету визначали за бонітетними таблицями професора М.М.Орлова [7], а типологічну характеристику за «Таблицями типів лісу Українського Полісся і Лісостепу» [12].

Пробні площі закладались від квартальних просік, доріг, зрубів та інших не вкритих лісом ділянок на відстані не менше 30 м. Розмір пробної площі забезпечував наявність не менше 200 дерев основного елементу лісу [23.ст.3]. На пробних площах проводився повний опис усіх компонентів насадження, робився ґрунтовий розріз з його повним описом [4.ст.12-15].

Тип лісорослинних умов, тип лісу на кожній пробі був визначений за методикою професора Д.В.Воробйова [5.ст.67]. Для визначення типу лісорослинних умов застосовувався спосіб „пошуку“ рослин-індикаторів [5.ст.151]. Загалом закладання пробних площ проведено згідно з вимогами ОСТ 56-69-83 [23.ст.6].

Основні таксаційні показники деревостанів на пробних площах визначалися середньозваженим способом з використанням суми площ перерізу. Залежність між таксаційними діаметрами і висотами вирівнювалися графічно (рис.1-3). Загальний запас було визначено за масовими безрозрядними таблицями [2/ст. 122]. Враховуючи ступені товщини 2 см. і відповідні висоти з графіків кривих висот. Товарна структура деревостанів була визначена за сортиментними таблицями під редакцією А.А.Строчинського [28.ст.214]. В ступенях товщини, вищих за 40, застосовувалися сортиментні таблиці під редакцією К.Нікітіна [21.ст.308].

Для лісотипологічних досліджень використовували методику Воробйова Д.В. [7]. Для лісівничо-таксаційних розрахунків та довідкових даних використовували нормативно-довідкові матеріали та підручники з лісової таксації та лісовпорядкування [21, 36, 38, 39].

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНА ЧАСТИНА

3.1. Економічні умови підприємства та заготівля деревини

Район розташування підприємства відноситься до числа сільськогосподарських районів області з досить розвинутим землеробством. Провідною галуззю господарства є вирощування зернових та технічних культур, а також м'ясомолочне тваринництво, в окремих районах розвинуте рибне господарство [30].

Заготівлею деревини займаються ДП „Білоцерківський лісгосп”, ДП „Богуславський лісгосп”, ДП „Київський лісгосп”, ДП „Макарівський лісгосп”, ДП „Боярська ЛНДС”, ДП „Ржищівський військовий лісгосп” [40].

Лісистість на території яких розташований лісгосп складає: Богуславського – 22,7%, Києво-Святошинського – 22,7%, Васильківського – 13,5%, Макарівського – 25,3%, Таращанського – 13,5% і Тетіївського – 8,1%. Ліси на території району розташовані окремими урочищами, часто віддаленими між собою на значні відстані [30].

В зв'язку зі зміною адміністративно-територіальної структури діяльності підрозділів ДП „СЛП „Київоблагроліс”, діючих до року проведення лісовпорядкування, при формуванні лісгоспів, де навіть окремі лісництва розділені між ними, висвітлення питань заготівель деревини Південним агролісгоспом є неможливим. Основні сортименти, які заготовляються в лісгоспі – дрова паливні, техсировина і, в дуже незначних об'ємах, пиловник та будівельний ліс. Найбільшими споживачами деревини є місцеве населення та окремі підприємства, сільськогосподарські організації, фермери і малопотужні переробники деревини окремих деревних порід. Найбільшим попитом в споживачів користуються дрова паливні [30].

Облік рубок догляду за видами в лісництвах лісгоспу ведеться в цілому задовільно. Несвоєчасне проведення рубок догляду могло бути однією із комплексу причин, що посприяла небажаній зміні порід в лісових культурах віком до 20 років на площі 47,9 га.

3.2. Лісовідновлення та відтворення лісів

Потребують лісовідновлення 806,3 га не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Під інші категорії лісових ділянок такі землі не передбачаються. При цьому природне поновлення можливе на площі 596,0 га., а на іншій площі - 210,3 га створення лісів передбачено штучним шляхом (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розподіл не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок
за видами відтворення, га

Найменування	Лісові ділянки без рослинності				Зруби		Разом
	рідко лісся	згарища	зруби	разом	головно го користування	інших суцільних рубок	
Всього лісових ділянок	31,5	1,8	196,4	229,7	439,1	137,5	576,6
в тому числі:							
Природне поновлення	23,9	1,4	183,7	209,0	262,6	124,4	387,0
- хвойними породами	2,7	1,2	8,0	11,9		2,3	2,3
- твердолистяними породами	12,4	0,2	165,4	178,0	205,9	121,0	326,9
Штучне лісовідновлення	7,6	0,4	12,7	20,7	176,5	13,1	189,6

В таблиці 3.2 приведені запроєктовані обсяги з лісовідновлення по підприємству.

Таблиця 3.2

Запроектвані обсяги лісовідновлювальних заходів

Лісові породи під відновлення	Лісові ділянки за категоріями			Усього
	Лісові ділянки не вкриті лісовою рослинністю	лісосіки		
		головного користування	інших суцільних рубок	
1. Лісові культури				
Сосна звичайна	15,4	1,1	3,3	19,8
Дуб звичайний	4,8	175,4	9,8	190,0
Тополя чорна	0,5	-	-	0,5
Разом:	20,7	176,5	13,1	210,3
2. Природне поновлення				
Сосна звичайна	11,9	-	2,3	14,2
Дуб звичайний	22,3	-	92,1	114,4
Граб звичайний	2,9	185,4	-	188,3
Клен ясенелистий	-	-	20,6	20,6
Акація біла	152,8	-	8,3	161,1
Вільха чорна	11,5	62,5	-	74,0
Тополя чорна	7,0	14,7	1,1	22,8
Верба	0,6	-	-	0,6
Разом:	209,0	262,6	124,4	596,0
Усього по лісгоспу				
Сосна звичайна	27,3	1,1	5,6	34,0
Дуб звичайний	27,1	175,4	101,9	304,4
Граб звичайний	2,9	185,4	-	188,3
Клен ясенелистий	-	-	20,6	20,6
Акація біла	152,8	-	8,3	161,1
Вільха чорна	11,5	62,5	-	74,0
Тополя чорна	7,5	14,7	1,1	23,3
Верба	0,6	-	-	0,6
Разом:	229,7	439,1	137,5	806,3

Незімкнуті лісові культури доброго та задовільного стану якості складають 79 %, незадовільні лісові культури – 1%, загиблі – 20%, переведені у вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки – відповідно 98%, 2% і 0 %. В умовах Південного агролісгоспу СЛП «Київоблагроліс» 806,3 га

лісових ділянок і лісосік ревізійного періоду потребують лісовідновлення. Під інші категорії лісових ділянок такі землі не передбачаються. При цьому під природне поновлення передбачено 596,0 га, а на всій іншій площі - 210,3 га буде проводитись штучне лісовідновлення [33]. Для природного лісовідновлення термін становить 6 років, при цьому сприятимемо йому шляхом мінералізації ґрунту. Для сосни звичайної та дуба звичайного термін змикання лісових культур і переведення її у вкриту лісовою рослинністю площу становить – 6 років, для тополі чорної – 4 роки (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Площі лісових ділянок за видами лісовідновлення
в умовах Південного агролісгоспу, га

Види лісопоновлення	Ділянки без лісової рослинності				Ділянки на яких була рубка		Разом
	рідко лісся	згарища, загиблі насадження	зруби	разом	головного користування	інших суцільних рубок	
1. Усього лісових ділянок	31,5	1,8	196,4	229,7	439,1	137,5	576,6
1.1. Природне лісо поновлення	23,9	1,4	183,7	209,0	262,6	124,4	387,0
- хвойними породами	2,7	1,2	8,0	11,9	-	2,3	2,3
- твердолистяними породами	12,4	0,2	165,4	178,0	205,9	121,0	326,9
1.2. Може бути забезпечено лісовідновлення тільки штучним шляхом - усього	7,6	0,4	12,7	20,7	176,5	13,1	189,6

Більш детальні відомості про фонд лісовідновлення і лісорозведення, зокрема про площі природного відновлення, приведено в табл.3.4.

Таблиця 3.4

Площа насаджень природного походження
віком до 20 років та їхній стан

Головна порода	Площа, га	В тому числі за класами якості			
		1	2	3	незадовільно
1. Природне поновлення віком до 10 років					
Сосна звичайна	2,2	0,2	2,0	-	-
Граб звичайний	9,8	-	5,2	-	4,6
Ясен звичайний	0,1	-	-	-	0,1
Клен гостролистий	19,4	7,0	12,4	-	-
Клен ясенелистий	4,1	-	-	-	4,1
В'яз гладкий	2,3	-	-	-	2,3
Берест	8,0	-	-	-	8,0
Акація біла	137,4	101,7	20,7	0,6	14,4
Берега повисла	0,9	0,9	-	-	-
Осика	0,6	-	-	-	0,6
Вільха чорна	7,7	1,5	5,9	0,3	-
Тополя чорна	9,5	-	-	-	9,5
Верба біла	0,1	-	-	-	0,1
Разом	202,1	111,3	46,2	0,9	43,7
2. Природне поновлення віком до 20 років					
Сосна звичайна	10,9	-	10,5	-	0,4
Дуб звичайний	0,9	-	0,9	-	-
Граб звичайний	14,4	-	-	0,5	13,9
Ясен звичайний	5,5	-	-	5,5	-
Клен гостролистий	20,6	4,6	8,6	-	7,4
Клен польовий	0,5	-	-	-	0,5
Клен ясенелистий	4,0	-	-	-	4,0
Берест	2,3	-	-	-	2,3
Акація біла	98,2	17,9	42,0	11,7	26,6
Берега повисла	0,3	-	0,3	-	-
Осика	0,3	-	0,1	0,2	-
Вільха чорна	3,3	-	1,4	1,9	-
Верба біла	1,8	-	-	-	1,8
Разом	163,0	22,5	63,8	19,8	56,9
Усього	365,1	133,8	110,0	20,7	100,6

3.3. Заходи з лісозахисту

Осередки шкідників і хвороб лісу, а також їх динаміка в форматі лісгоспу не можуть бути приведені через відсутність відповідної звітності за згаданими раніше причинами, а тому в таблиці 3.1 відображені тільки осередки за даними лісовпорядкування. Із хвороб лісу найбільше поширення мають омела, поперечний рак дуба та стовбурні гnilі [31]. Виконання лісозахисних заходів лісгоспом і причини відхилень від проєкту лісовпорядкування з наведених раніше причин проаналізувати неможливо, але наглядно по лісництвах, на які розроблялись проєкти, можна зробити хоча б узагальнені висновки. Ефективність проведених заходів: комплекс робіт з лісозахисту, що проводились структурними одиницями нинішнього лісгоспу був в цілому оправданий та ефективний, та сприяв покращенню санітарного стану і збереженню насаджень та зменшенню площі деревостанів з осередками окремих хвороб та шкідників лісу. Динаміка осередків шкідників і хвороб лісу за ревізійний період приведена в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Динаміка осередків шкідників і хвороб лісу

Види шкідників і хвороб	Площа осередків, га					
	на поч. період	виникли знову	ліквідовано	затух.	залишок осередків	
					усього	в тому числі потреб. заходів боротьби
Шкідники лісу						
Короїд верхівковий					19,6	19,6
Разом по типу пошкодження					19,6	19,6
Хвороби лісу						
Омела					610,5	582,6
Бактеріальний рак ясеня					4,2	-
Поперечний рак дуба					157,1	148,9
Стовбурні гnilі					118,4	118,4
Губка соснова					2,5	2,5
Трутовик дубовий					3,8	3,8

садивному матеріалі, тис.шт								
Усього:	125,4	300,9	6,1	-	86,5	-	51,1	570,0
в т.ч. по породах:								
Сосна звичайна	21,3	44,7	-	-	13,0	-	8,0	87,0
Ялина європейська	2,8	-	-	-	0,3	-	0,3	3,4
Модрина європейська	-	-	-	-	-	-	0,3	0,3
Дуб звичайний	65,2	191,7	4,9	-	52,7	-	30,0	344,5
Дуб червоний	-	-	-	-	-	-	0,3	0,3
Ясен звичайний	-	-	-	-	-	-	0,3	0,3
Клен гостролистий	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2
Береза повисла	1,2	1,2	-	-	0,5	-	0,5	3,4
Липа дрібнолиста	11,5	4,3	-	-	10,4	-	6,0	68,2
Тополя чорна	-	0,1	-	-	-	-	0,1	0,2
Горіх чорний	23,4	21,9	1,2	-	9,5	-	5,0	61,0
Ліщина звичайна	-	1,0	-	-	0,1	-	0,1	1,2

3.5. Охорона лісу

Заходи з охорони лісів від пожеж в ДП «Південний агролісгосп» запроєктовані з врахуванням економічних, біологічних і екологічних особливостей лісового фонду [26, 31]. Розподіл лісових ділянок за класами пожежної небезпеки приведено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Класи пожежної небезпеки, га

Назва лісництва	Пожежна небезпека за класами					Разом	Клас сер.
	1	2	3	4	5		
Богуславське	217,6	462,0	1506,5	171,7	29,4	2387,2	2.72
Ісайківське	106,8	81,5	1618,8	200,7	17,0	2024,8	2.97
Тетіївське	120,5	51,9	1868,0	483,9	44,7	2569,0	3.10
Таращанське	140,7	116,3	1433,9	440,2	37,8	2168,9	3.05
Хотівське	110,7	569,4	1490,1	601,3	227,9	2999,4	3.08
Усього:	696,3	1281,1	7917,3	1897,8	356,8	12149,3	2.99
%	5,7	10,6	65,2	15,6	2,9	100	

Територія характеризується середнім (2.99) класом пожежної небезпеки, що зумовлено значною перевагою вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок листяної групи порід (83%), практично половина яких представлена середньовіковою групою порід. Територія підприємства віднесена до зони наземної охорони лісів лісовою охороною лісгоспу і пожежними сторожами у співпраці з державними лісогосподарськими підприємствами системи Держкомлісгоспу України.

Охорону і захист лісу здійснює лісова охорона лісгоспу. Основними її завданнями є дотримання лісового законодавства, забезпечення охорони лісів. Регулювання діяльності лісової охорони здійснюється згідно Положенням про державну лісову охорону (2009).

В зв'язку з реорганізацією ДП „СЛП „Київоблагроліс” і відповідними змінами в адміністративно-територіальній структурі його підрозділів, нижче буде приводитись тільки проектний поділ території лісгоспу на майстерські ділянки і обходи (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Проект поділу території на майстерські ділянки та обходи

№ п/п	Найменування лісництва	Загальна площа, га	Ділянки			Обходи		
			існує	проєктується		існує	проєктується	
			кількість	кількість	середня площа, га	кількість	кількість	середня площа, га
1.	Богуславське	2387,2		1	2387,2		3	795,7
2.	Ісайківське	2024,8		1	2024,8		3	674,9
3.	Тетіївське	2569,0		1	2569,0		7	367,0
4.	Таращанське	2168,9		1	2168,9		3	723,0
5.	Хотівське	2999,4		1	2999,4		7	428,5
	Разом:	12149,3		5	2429,9		23	528,2

3.6. Лісозахист

На сьогодні в лісах підприємства фіксуємо задовільний санітарний стан. Хоча порівняння загальних запасів сухостійного і пошкодженого лісу на рік теперішньої таксації з даними попереднього лісовпорядкування є неможливим (через відсутність даних останнього в форматі нинішнього лісгоспу), виконані санітарні заходи безумовно посприяли покращенню їх стану. За даними лісовпорядкування, осередки шкідників і хвороб лісу виявлені на площі 981,4 тис.га (табл. 3.9).

Крім осередків шкідників і хвороб лісу також було виявлено: буреломом – 0,8 га і висихання – 27,2 га; механічні пошкодження, викликані діяльністю людини – 2,5 га; пошкодження низовими пожежами – 7,6 га; заглушення іншими породами – 36,2 га.

Щоб запобігти розвитку шкідників і хвороб лісу, необхідно неухильно дотримуватися санітарних правил в лісах України [31]. Щорічні обсяги запроектованих заходів з лісозахисту подано в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Щорічні обсяги запроектованих заходів з лісозахисту

Найменування заходів	Одиниця вимірювання	Запроектовано лісовпорядкуванням	Прийнято 2 л/в нарадою	Примітка
1. Лісопатологічне обстеження	тис.га	11,8	11,8	щорічно
2. Ґрунтові розкопки	ям	70	70	щорічно
3. Влаштування штучних гнізд	шт	25	25	щорічно
4. Огороджування мурашників	шт	10	10	щорічно
5. Пропаганда лісозахисту	заходів	2	2	щорічно

3.7. Еколого-економічне обґрунтування лісокористування

Обсяги користування лісом проектуємо у відповідності з діючими в лісовому господарстві нормативними документами що не чинитимуть негативного впливу на навколишнє природне середовище та забезпечуватимуть раціональне використання лісових ресурсів і будуть посилювати їх захисні функції [28].

Згідно чинних законодавчих актів з розрахунку рубок головного користування виключено 8021,8 тис.га (75,5%) вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок, в т.ч. 2385,3 тис.га (75,6%) стиглих і перестійних насаджень. Запроєктований загальний щорічний обсяг користування лісом по підприємству становить 24,59 тис.м³ ліквідної деревини (28,12 тис. м³ стовбурного запасу) або 76,0% від середньої зміни запасу, при цьому питома вага головного користування від загальної заготівлі деревини становить 39,9% [28].

Санітарні рубки запроєктовані в насадженнях, які їх потребують за санітарним станом. Крім того, проектується очищення від захаращеності на площі 28,6 га із загальним запасом 0,02 тис м³. Фонд лісовідновних рубок в насадженнях, що втрачають захисні функції та інші корисні властивості, складає 138,5 га, загальний запас - 12,52 тис.м³.

Лісовідновлення передбачається на площі 681,6 га, в тому числі лісові культури 210,3 га (26,0%) і природне поновлення 596,0 га (74,0%). Вибір головних порід і технологічних схем створення лісових культур зроблений з врахуванням типів лісорослинних умов та функціонального призначення лісів. Заліснення земель фонду лісорозведення в обсязі 656,8 га дозволить підвищити лісистість і захисні функції лісів. Також запроєктована реконструкція низькоповнотних і малоцінних насаджень на площі 8,0 га.

Вкриті лісовою рослинністю ділянки збільшаться на 4,0 %, а площа штучних насаджень зросте на 1,2 %, при цьому площа лісових ділянок, не вкритих лісовою рослинністю зменшиться на 3,9 %. Середній запас насаджень на 1 га підвищиться на 1,0%, (стиглих насаджень – на 3,8%),

середня зміна запасу на 1 га лісових ділянок зросте на 0,3%. В результаті виконання запроєктованих заходів очікується збільшиться площа сосни звичайної на 0,3% а дуба звичайного на 3,3%.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження ми відмітили такі позитивні сторони ведення лісового господарства в ДП «Південний агролісгосп»: виконання лісництвами господарських заходів у відповідності з проектом лісовпорядкування, що забезпечило безперервне і раціональне використання лісових земель і ресурсів; відсутність випадків виникнення масових осередків шкідників і хвороб лісу; покращення санітарного стану насаджень за рахунок здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів, рубок догляду і інших рубок та заходів, пов'язаних з веденням лісового господарства.

До негативних сторін ведення лісового господарства можна віднести таке: відсутність правовстановлюючих документів на право постійного користування земельними ділянками; дозволи на відчуження земель лісового фонду з підрозділів ДП «Київоблагроліс» іншим користувачам, як правило, об'єднанням не надавались; зменшення площі господарсько-цінних порід за рахунок малоцінних твердолистяних і м'яколистяних в результаті несвоєчасного проведення рубок догляду в лісових культурах до 20 років на площі 47,9 га, із них ревізійного періоду – 40,5 га; відсутність лісонасінної бази основних лісоутворюючих порід; відсутність в підрозділах агролісгоспу власних господарських баз, в тому числі і адміністративно-господарських будівель; недостатність виробничих потужностей, що приводить до несвоєчасного виконання господарських заходів.

Зважаючи на наявність деяких позитивних змін в лісовому фонді, а також на відсутність системних недоліків у веденні лісового господарства, господарську діяльність Південного агролісгоспу ДП «Київоблагроліс» в попереднє десятиріччя слід вважати задовільною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андриенко Т.Л. и др. Природа Украинской ССР. Растительный мир. отв. редактор Шеляг-Сосонко Ю.Р. Киев: Наукова думка, 1985. 207 с.
2. Анучин Н.П. Лесная таксация: учебник. Москва. Лесная промышленность. 1967. 512 с.
3. Анучин Н.П. Лесоустройство: учебник. Москва: Сельхозиздат, 1962. 568 с.
4. Башинський Д.В., Станчик В.Б., Терещук А.С. Проект рубок догляду в Закусилівському лісництві ДП «Народицьке СЛГ». Збірник матеріалів XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Екологія. Наука. Практика-2021». м. Житомир, Поліський національний університет, 21 травня 2021 р. С.96
5. Букштынов А.Д., Грошев Б.И., Крылов Г.В. Леса. Москва: Мысль, 1981. 314 с.
6. Вакулюк П.Г. Нариси з історії лісів України. Фастів: Поліфаст, 2000. 624 с.
7. Воробьев Д.В. Методика лесотипологических исследований. Харьков, 1959.- 144с.
8. Воропанов П.В. Лекции по лесной таксации. II часть. Таксация насаждения: БТИ, 1963. 634 с.
9. Генсірук С.А. Комплексне лісогосподарське районування України і Молдавії. Київ, «Наукова думка», 1981
10. Генсірук С.А., Бондар В.С. Лісові ресурси України, їх охорона і використання: монографія: Київ:Наукова думка, 1973. 526 с.
11. Гірс О.А., Новак Б.І. Кашпор С.М. Лісовпорядкування: підручник. Київ: Арістей, 2004. 384 с.
12. Горошко М.П., Миклуш С.І., Хомюк П.Г. Біометрія. Львів: Камула, 2004. 233 с.

13. Горшенин Н.М., Бутейко А.И. Определение типов условий местопроизрастания: учебное пособие. Львов: Издательство Львовского университета, 1962. 230 с.
14. Гром М.М. Лісова таксація. Підручник. Львів: вид. НЛТУУ, 2010. 415 с.
15. ДСТУ 3404-96. Лісівництво. Терміни та визначення. Київ: Держстандарт України. 1997. 43с.
16. Заячук В.Я. Дендрологія: підручник, Львів: «Апріорі», 2008. 656с.
17. Інструкція з впорядкування лісового фонду України. Частина перша. Ірпінь: Укрдержліспроєкт, 2006. 75 с.
18. Інструкція з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів, затверджена наказом Міністерства лісового господарства України № 62 від 8.07.1997 р.
19. Інструкція про порядок погодження та затвердження розрахункових лісосік, затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища № 38 від 05.02.2007 р.
20. Лісова таксація: навчальний посібник. Миронюк В.В. та ін.. Київ: НУБІП, 2019. 220с.
21. Лісотаксаційний довідник. Відп. за випуск С.Кашпор і А. Строчинський. Київ: Видавничий дім «Вініченко», 2013. 496 с.
22. Лісовий кодекс України. ЗАКОН УКРАЇНИ № 3404-IV від 8 лютого 2006 року
23. Погребняк П.С. Общее лесоводство. 2 перераб. издание: уч. пособие, Москва: «Колос», 1968. 440 с.
24. Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 733 від 16 травня 2007 року
25. Порядок спеціального використання лісових ресурсів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 761 від 23 травня 2007 року.

26.Правила відтворення лісів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 303 від 13 березня 2007 року.

27.Правила поліпшення якісного складу лісів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 724 від 12 травня 2007 року.

28.Правила рубок головного користування в лісах України (рівнинних лісів), затверджені наказом Держкомлісгоспу України № 364 від 23.12.2009 р. і постановою Кабінету Міністрів України № 175 від 24 лютого 2010 року.

29.Положення про кваліфікаційні роботи у Поліському національному університеті. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. 18 с.

30.Проект організації і розвитку лісового господарства ДП «Південний агролісгосп» СЛП «Київоблагроліс». Ірпінь: Укрдержліспроект, 2010. 654с.

31.Санітарні правила в лісах України, затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 505 від 27 липня 1995 року.

32.Станчик В.Б., Терещук А.С. Характеристика природно-кліматичних умов Південного агролісгоспу СЛП «Київоблагроліс». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Водні і наземні екосистеми та збереження їх біорізноманіття -2021» м. Житомир, Поліський університет, 3-5 червня 2021 р. С.186

33.Станчик В.Б. Лісовідновлення в умовах Південного агролісгоспу СЛП «Київоблагроліс». Ліс, наука, молодь: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, магістрів, аспірантів і молодих учених (24 листопада 2021 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2021. с.216

34.Свириденко В.Є. Регулювання продуктивності лісів. Курс лекцій. Київ: НАУ, 2000. 70с.

35.Таблиці ходу росту і товарності деревних порід України. Київ: Урожай, 1969. 110с.

36.Уткин А. Я. Съёмочно-геодезические работы при лесоустройстве. М., 1977. 123 с.

37.Цурик Є.І. Перелікова таксація лісу. Львів: УкрДЛТУ. 2000. 260 с.

38.Цурик Є.І., Хомюк П.Г. Лісотаксаційні вимірювання./ конспект лекцій. Львів: НЛТУ України, 2005. 107 с.

39. Чигляев И.Ф., Неретин С.Д. Рабочие правила по проведению выборочной перечислительной и измерительной таксации при лесоустройстве. Ирпень: Укрлеспроект. 1992. 20 с.

40. Швиденко А.Й. Ліси та лісівництво в Україні. Чернівці. Рута. 2002. 208 с.